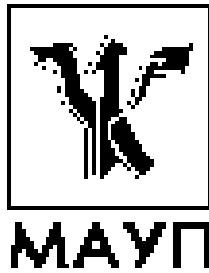

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: перспективи розвитку вищої освіти України

Матеріали VII Міжнародної наукової конференції
“Модернізація вищої освіти України в умовах
Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду
і перспективи розвитку”,
м. Одеса, 29–31 травня 2007 р.
і VIII Міжнародної наукової конференції
“Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи
вищої освіти в контексті Болонського процесу”,
м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 вересня 2007 р.

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 74.58(4УКР)я43
Б79

Відповідальний редактор В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Болонський процес: перспективи розвитку вищої освіти
Б79 України: Матеріали VII Міжнар. наук. конф. “Модернізація вищої освіти України в умовах Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду і перспективи розвитку”, м. Одеса, 29–31 трав. 2007 р. і VIII Міжнар. наук. конф. “Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу”, м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 верес. 2007 р. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 368 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-846-1

У пропонованому збірнику наукових праць висвітлюються проблеми реформування системи вищої освіти України, трансформації освітньої системи країни в умовах розвитку постіндустріального суспільства. Вища освіта розглядається в контексті державної політики України.

Для науковців, державних службовців, менеджерів освіти, викладачів і студентів, які навчаються за такими напрямками і спеціальностями: державне управління, політологія, менеджмент, маркетинг, педагогіка, міжнародні відносини.

ББК 74.58(4УКР)я43+74.58я43

ISBN 978-966-608-846-1

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2007

Розділ II	
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	212
Гурч Л. М.	
Активізація навчального процесу як засіб підвищення якості вищої освіти України	213
Білоус А. О., Гуріна О. В.	
Використання результатів педагогічних вимірювань у роботі органів державного управління шкільною освітою: міжнародний і вітчизняний досвід	219
Гудзь В. В.	
Виховання історичної пам'яті у студентської молоді на заняттях з історії України в умовах переходу на Болонську систему освіти	233
Балабаниць А. В., Воєводзинська О. В.	
Університетська система заочної освіти: основні проблеми та напрями вдосконалення	239
Гуляницький В. В., Сафонова В. Є.	
Конкурентоспроможність приватного сектора на ринку освітніх послуг в Україні	245
Кайдалова Л. Г.	
Контроль якості підготовки фармацевтичних кадрів	250
Полесья Т. Л., Жученко П. С., Швець В. В.	
Шляхи вдосконалення оцінювання успішності студентів за рейтинговою системою ECTS дисциплін гуманітарного та соціально-економічного напрямів при впровадженні кредитно-модульної системи в медичних університетах	253
Штих В. А.	
Інтерактивні технології навчання як важливий аспект реалізації принципів Болонського процесу	258
Смеричевская С. В., Жаболенко М. В.	
Рыночные возможности учреждений образования в условиях реформирования системы образования	262
Фетісова Н. І.	
Актуальні питання практичної підготовки менеджерів	266
Лазоренко Л. В.	
Роль ділових ігор у навчальному процесі	271

В. В. ГУЛЯНИЦЬКИЙ

канд. техн. наук, проф. МАУП, ректор
Бориспільський інститут муніципального
менеджменту МАУП

В. Є. САФОНОВА

канд. екон. наук, старш. наук. співроб.
ІВО АПН України

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРИВАТНОГО СЕКТОРА НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна переживає складний етап трансформаційних перетворень, які відбуваються як в економіці держави, так і в соціальній, культурній, політичній та освітній сферах життя. За таких умов держава потребує високоосвічених спеціалістів нової якості, високого рівня підготовки, з новими демократичними поглядами, ідеями та думками. Особливого значення набуває економічна освіта, призначенням якої є підготовка спеціалістів економічних спеціальностей як основи функціонування і розвитку економіки.

Важливою ознакою трансформаційних процесів у системі освіти України став стрімкий розвиток її приватного сектора. Приватний сектор освіти має свої особливості: надання освітніх послуг переважно на платній основі; орієнтація на спеціальності, що користуються попитом на ринку праці; пропозиція широкого вибору факультетів і перспективних спеціальностей; платність надання та самофінансування надають значно більші можливості щодо самостійного розподілу коштів на придбання матеріально-технічних засобів, розробку нових програм і створення власної інтелектуальної власності; конкурентне середовище, яке виникло між державними та приватними закладами освіти, спонукає останніх до стрімкого розвитку, створення переваг власної діяльності перед державним освітнім сектором.

В умовах конкуренції між державними і недержавними ВНЗ на ринку освітніх послуг важливою проблемою стає оцінка конкурентоспроможності вищих навчальних закладів. У науковій літературі ще відсутня єдина методика. Цікавим, на нашу думку, є підхід, запропонований професором В. Лагутіним [3]. Він пропонує такі параметри оцінювання конкурентоспроможності ВНЗ: матеріально-технічна база, якісний склад професорсько-викладацького корпусу, прогресивність навчальних технологій; рівень фінансового забезпечення; якість і професіоналізм управління, рівень контактів із зарубіжними вищими навчальними закладами; ефективність і справедливість прийому абітурієнтів і державної атестації випускників; якість комп'ютерних комунікацій тощо.

У ринковому середовищі зростає значення менеджменту вищих навчальних закладів як державних, так і приватних, наукового прогнозування та планування освітньої діяльності і розвитку системи вищої освіти, зокрема впровадження перспективних навчальних інновацій. У сучасних умовах світовий ринок інтелектуальної праці потребує творчих особистостей з широким кругозором, творців інноваційних знань [1].

Саме на ці якісні критерії мають орієнтуватися вітчизняні вищі заклади освіти, які повинні готувати фахівців, здатних взаємодіяти зі світовим співтовариством. Водночас в Україні сьогодні практично немає прозорості та об'єктивної системи оцінювання якості освіти, що перешкоджає відповідній корекції процесів розвитку освітньої галузі. Розробка стандартів оцінювання якості освіти вкрай необхідна навчальним закладам України.

Аналіз демографічної ситуації в Україні дає підстави стверджувати про ускладнення ситуації з набором нових студентів у найближчі роки, що значно посилить конкуренцію між навчальними закладами і може призвести до закриття найменш конкурентоспроможних.

Упродовж 90-х років спостерігалось збільшення потоку студентів до вищих навчальних закладів, що пояснювалось і демографічними чинниками. За статистичними даними, кульмінація народжуваності наприкінці ХХ ст. припадає на 1983–1987 рр. Зараз закінчує навчання в середній школі покоління дітей, народжених у період найвищого рівня народжуваності, тоді як по-

пит ринку праці залишається сьогодні невисоким унаслідок економічної кризи. Вже через кілька років приплив молоді до вищих навчальних закладів значно зменшиться, в тому числі і до приватних, що негативно вплине на економічні умови їх функціонування.

Слід відзначити, що кадрове забезпечення вищих навчальних закладів має свої особливості у державних і приватних секторах вищої освіти.

За основним місцем роботи в державних вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації працюють 78200 викладачів (9,4 % загальної чисельності викладачів), недержавної форми власності — 7300 (або 8,6 %). Відповідно чисельність студентів державних і приватних ВНЗ у відносних показниках становить 90,6 і 9,4 %. Це свідчить про приблизно однакові частки студентів і викладачів вищих навчальних закладів у загальній їх чисельності.

Важливим показником конкурентоспроможності вищого навчального закладу є співвідношення чисельності студентів і викладачів та динаміка цього показника. Останніми роками динаміка співвідношення чисельності професорсько-викладацьких кадрів вищої кваліфікації і студентів викликає занепокоєння. У 2005/06 навчальному році на професора, доктора наук припадало 210 студентів, відповідно на одного кандидата наук, доцента — 43 та 49 студентів. Така ситуація характерна в середньому для системи вищої освіти.

Водночас більш оптимальне співвідношення викладачів спостерігається в державних вищих навчальних закладах. Загальне співвідношення викладачів усіх кваліфікацій до кількості студентів денної форми навчання у державних вищих закладах становить 1:17, а в недержавних — 1:20. Кількісне співвідношення доцентів до загальної кількості студентів у державних вищих навчальних закладах — 1:51, а в недержавних — 1:60. Стосовно професорів, то у державних вищих навчальних закладах це співвідношення становить 1:220, а в недержавних — 1:250.

Недержавні заклади мають можливість на засадах сумісництва залучити професорів і викладачів високої кваліфікації. Водночас певна нерівність державних і приватних вищих навчальних закладів призводить до того, що, як правило, викладачі займають основне місце роботи в державних ВНЗ, а в приватних

працюють лише за сумісництвом. Причина цього в тому, що робота у приватному вищому навчальному закладі не дає їм надійних соціальних гарантій через невизначеність і непевність стану суб'єктів підприємницької діяльності, якими є приватні вищі навчальні заклади [2].

Проте можна зробити висновок, що якісний склад професорсько-викладацького складу у вищих навчальних закладах обох форм власності підтримується приблизно на одному рівні. Це є позитивним результатом відповідального ставлення більшості керівників вищих навчальних закладів до розбудови вищої освіти.

Хоча попит на послуги освіти залишається досить високим, в умовах посилення конкуренції на ринку праці все більшого значення при працевлаштуванні й для подальшого розвитку кар'єри випускника набуває професія та спеціальність, отримана в навчальному закладі. З погляду конкурентоспроможності й ефективності вищої освіти важливою проблемою є структура підготовки кваліфікованих кадрів, яка має відповідати вимогам таких основних критеріїв:

- відповідати майбутньому попиту ринку праці — для запобігання масовому безробіттю серед молодих спеціалістів;
- відповідати професійним нахилам і вподобанням майбутніх студентів і спеціалістів, щоб підтримувати внутрішню мотивацію до навчання та праці;
- забезпечувати можливості для перспективного соціально-економічного розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності у міжнародній сфері.

З виникненням приватного сектора поруч із державним створюється конкурентне середовище, загострюється питання їх одночасного існування та розвитку. Завоювати авторитет, знайти свою нішу на ринку освітніх послуг, зберегти своє місце в умовах ринкової економіки, вціліти і продовжувати розвиватися — це складні проблеми, які мають вирішувати як приватні, так і державні вищі навчальні заклади. У результаті вирішення цих проблем поступово складається оптимальний розподіл сфер діяльності між цими секторами вищої освіти в Україні. Разом з тим подальший розвиток системи вищої освіти має відбуватися в руслі світових прогресивних тенденцій підвищення соціально-

го статусу і матеріального забезпечення науково-педагогічного персоналу, впровадження сучасних методів менеджменту у вищі навчальні заклади, підвищення якості освітніх послуг.

Література

1. Бобров В. Я., Сафонова В. Є. Макроекономічне прогнозування системи вищої освіти України — пріоритетний напрям її розвитку: Моногр. — К.: Поліграф. центр “Ризографіка”, 2007. — 214 с.
2. Гуляницький В. В. Тенденції розвитку приватного сектора вищої освіти у контексті Болонської конвенції // Вища освіта України. — Дод. 3 (т. 1). — 2006. — Темат. вип. “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. — С. 109.
3. Лагутін В. Регіоналізація вищої освіти в Україні: проблеми і суперечності // Вища шк. — 2001. — № 1. — С. 1–21.